

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Кумпан Світлани Михайлівни

«Новелістика Івліна Во: поетика комічного»,

поданої на здобуття наукового ступеню

кандидата філологічних наук за спеціальністю:

10.01.04 – література зарубіжних країн

При всьому тому, що творчість Івліна Во як сатирика-романіста давно вже має надзвичайну популярність далеко за межами Великої Британії, його новелістика ще залишається територією малодослідженою і навіть маловідомою. Тому новизна й актуальність дослідження, що рецензується, - в обраному аспекті та матеріалі наукової розвідки: новелістика письменника вивчається крізь призму комічного. Це, як впевнена авторка, дозволяє визначити своєрідність авторської манери І.Во, у якій зійшлися певна традиція англійської літератури у її тяжінні до парадоксально-комічного художнього мислення і, власне, оригінальне бачення письменником світу і людини у комічному ракурсі. Новизна задач, що ставляться, і у тому, що мала прозаїчна форма творчості англійського автора сприймається як експериментальна площа для творчого успіху в романістиці.

Робота розпочинається (Розділ I. Новелістика Івліна Во і теоретико-методологічні аспекти) з фундаментального огляду традиції комічного в англійській літературі. Виокремлено ключові

твори цього модусу, починаючи з «Беовульфа» (що є несподіваним для літературознавця-англійця), де, на думку дослідниці починався процес формування національних засобів втілення комічного. Простежуючи всі подальші етапи розвитку англійської літератури з комічним компонентом, Кумпан С.М. виявляє ті фундаментальні жанри і прийоми комічного, які будуть створювати національний колорит цього пафосу в літературі Великої Британії. Це, безумовно, лімерики(с.18-19), різноманітні типи комічного, вкорінені у національну літературу завдяки творчості Діккенса, Теккерея (с.19-20) Керролла тощо , - всі ті здобутки, які І.Во плідно синтезував як у своїх романах, так і в новелістиці.

Розгорнуто представлено передумови формування англійської новелістики в ХІХ ст. (1.2), а новела кінця ХІХ століття визначена як кульмінація розвитку цієї жанрової форми малої прози в Англії. І це дійсно так, якщо згадати творчість більшості письменників цього часу. Правда, незрозуміло про яку «неоромантичну новелу О.Вайльда» йдеться (с.29).

Дисертантка логічно торкається ще однієї дуже складної і дискусійної проблеми жанрового визначення новели у її співставленні з оповіддю, повістю тощо. Оглядаючи великий корпус теоретичних робіт(1.4.1.), Кумпан С.М. приходять до висновку й переконує своїх читачів, що творчість І.Во пов'язана з жанром новели.

Складною виявляється і проблема самої категорії комічного – ключової у дослідженні, що пропонується, адже втілюється ця категорія, як пише авторка, у двох формах – сатирі та гумору. Але спроба визначити у письменників тільки ту або тільки іншу – не дуже плідна(1.3.1,1.3.2) , наприклад, у Діккенса і Теккерея,

яких «розведено» за цими показниками в історії літератури. Зрозуміло, що ці дві форми існують у дуже тісному єднанні.

Новелістичну творчість І.Во розглянуто у діахронічному порядку. Розділ 2, який присвячено дослідженню вже конкретного матеріалу, відкривається аналізом новелістики раннього періоду. А саме - з аналізу її проблемно-тематичного плану (2.1), який включає цілу низку характерних для письменника і для англійської літератури концептів. Але, якщо, наприклад, концепт «будинок», «маєток», «толерантність» тощо (2.1.) традиційно співвідносяться з відображенням національної ментальності, то є тут і такі, які є універсальними і зустрічаються дуже часто в інших національних літературах. Наприклад, «подорож», «самотність», «страждання», «любов», «зрада» (с.85).

В цієї частині приваблює аналіз мікроструктури тексту, самої матерії твору. Він зроблений професійно, з філологічною точністю та вишуканістю, з очевидною й справедливою переконливістю в тому, що у комічній літературі (і особливо в англійській - згадаємо Шерідана, Керролла, О.Вайльда) мова – головна діюча особа. Охоплено різні рівні мови й стилю, де визначаються свої ресурси створення комічного образу та комічного ефекту.

Висновки цієї частини роботи стосуються відповідності новелістики І.Во матриці гумористичного канону (с.125). Але що розуміється під «матрицею», а що під «каноном» - не зовсім зрозуміло. І тут не вистачає порівняльного контексту (з іншими літературами у тому числі), який переконливо розкрив би цю тезу. Тут не вистачає посилань на роботи відомого літературознавця-англіста, дослідника англійської комічної літератури О.Ліверганта,

який є автором багатьох антологій американського й англійського гумору, дослідження сатиричної прози Англії XV-XVII століття тощо.

Дослідження новелістики І.Во зрілого періоду (Розділ 3) переконує авторку в тому, що головна ознака її у зміні самого вектору комічного. Це обумовлено, на думку дослідниці, новими темами та новими концептами, що виникли у новому історико-гумористичному контексті, який і обумовив їхній новий смисл (3.1). Кумпан С.М. доводить це, знову ж таки більшою мірою спираючись на аналіз стилю автора. Спостереження над жанровою своєрідністю новел раннього й пізнього періоду творчості письменника здійснюється теж у контексті дослідження їхньої стильової особливості (3.2. Стильові особливості пізніх новел). Висновки про те, що в пізніх новелах «зростає текстологічний обсяг», «збільшується частка описовості й діалогічного начала», «розширюється поетонімосфера комізму ситуації»(3.2.2) справедливі, але не зовсім прояснюють важливі моменти стосовно специфіки самого жанру комічної новели І.Во раннього і пізнього періоду, а саме – співвідношення на кожному етапі традиції і новаторства, англійського канону (або «матриці») комічного й відхилення від нього, гумору та сатири.

Висновки до роботи значною мірою доповнюють конкретний аналіз окремих розділів і підрозділів. Тут є багато плідних спостережень над конкретними проявами комічного в стилі, наприклад, у висновках до Розділу 3, де йдеться про ергоніми в новелах пізнього періоду (с.165), або про фонетичний потенціал поетонімів у висновках до всієї роботи (с.178). Певно, все це більше співвідноситься з матеріалом Розділів, а не із завданням підвести загальний висновок з дослідження у заключній частині роботи. Дуже важливими є Додаток 2 (Приклад антропонімів з «short

stories” Чарльза Діккенса, Вільяма Теккерея , Томаса Гарді) до роботи, який, на мою думку, міг би бути частиною основного дослідження, переконливим доказом того, яким тісним був зв’язок І.Во з традицією комічного в англійській літературі. Перелік дивних антропонімів – класиків англійської літератури – цікавий сам по собі, але він мав «працювати» на дослідження проблеми, пов’язаної з творчістю І.Во.

Є деяка низка питань, відповіді на які хотілося б почути під час захисту.

- Які конкретні ознаки «англійськості» в гуморі І.Во?
- Які національні жанрові втілення комічного в англійській літературі?
- Які експерименти в прозарку комічного перейшли з жанру новели до роману в творчості І.Во? Або поєднують ці два жанри?

Автореферат та публікації повністю передають основні положення дисертації.

Дисертаційна робота Кумпан Світлани Михайлівни «Новелістика Івліна Во: поетика комічного», розширює уявлення про жанрово-стильові принципи творчості Івліна Во, надає методологічну перспективу для вивчення комічного компоненту в творчості інших англійських письменників ХХ ст..

Дисертаційна робота Кумпан Світлани Михайлівни «Новелістика Івліна Во: поетика комічного» відповідає вимогам

«Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567, а її авторка – Кумпан Світлана Михайлівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеню кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – Література зарубіжних країн.

Офіційний опонент

доктор філологічних наук, професор
завідувачка кафедри зарубіжної літератури
Дніпропетровського національного
університету ім. О. Гончара

Т.М.Потніцева

Вчений секретар

Дніпропетровського національного університету
ім. О.Гончара
професор

В.В.Лобода